

KOGUKONNAKILB

2024/25

II VOOR

16.11.2024

Kilingi-Nõmme; Linnamäe; Räpina; Venevere; Tallinn (Hiiu Pubi)

Küsimuste autorid: Arko Olesk; Ove Põder; Indrek Salis;

Illar Tõnisson

NB! Reglement on muutunud

- Kõik võistkonnad pääsevad finaali;
- Finaali võetakse kaasa parima eelvooru punktid, mis jagatakse kahega ja ümardatakse kõrgema täisarvuni. Näiteks kui võistkond kogub parimas eelvoorus 59 või 60 punkti, siis ta alustab finaali 30 punkti pealt jne. See võimaldab võistkondadel võistlust alustada ka teisest eelvoorust;
- FINAAL leiab aset **11. JAANUARIL 2025 Paide Hammerbecki Põhikooli** saalis. Mängu algus traditsiooniliselt 12.00 ja küsimused tulevad finaalis paberilt.

Kõik Kogukonnakilva tulemused koondatakse Eesti
Mälumänguliidu veebisaidile
www.kilb.ee

Jooksev info Eesti Mälumänguliidu Facebooki
lehel
www.facebook.com/eestimalumanguliit

I PLOKK
VASTUSED

1. Kogukonnakilva kahe eelvooru vahele jäi muuhulgas rahvakalendri tähtpäev, mis pühendatud ühele Jeesuse jüngeritest ja mida vanarahva uskumustes seostatakse teedele jääkatte tekkimisega. Pühaku auks on juba 13. sajandil rajatud üks Eesti vanimaid kirikuid (ülemisel pildil) ja pühaku järgi on nime saanud ka umbes 400 elanikuga alevik, kus too kirik asub. **Millist rahvakalendri tähtpäeva tähistati 28. oktoobril?** Tähtpäevaga sama nime kandis ka üks Kristiina Ehini esimesi luulekogusid, mille kaanekujundust näete alumisel pildil.

SIMUNAPÄEV

vanarahva ütelus „*Siim teeb sillad soode peale*“; viited Siimonale ja Simuna alevikule Lääne-Virumaal

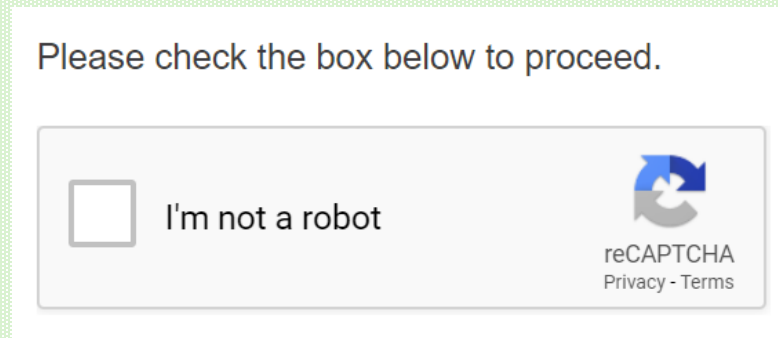
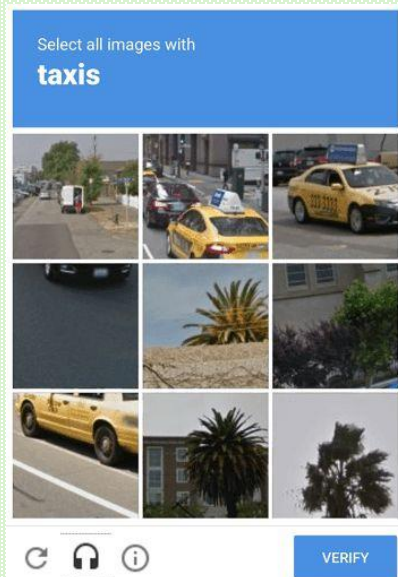
Simunapäev – mida see unustusse vajuv rahvakalendripüha minu jaoks tähendab? Tegelikult mitte ainult hingedes ja algust, püha Siimeoni ega ühte üürikest sügispäeva oktoobri lõpus.

Mulle meeldib anda päevadele ja aegadele oma tähendusi, mille kordumist ei kindlusta ükski kalender. Minu Simunapäevas on õnnelikku üminat, kirkust, kodulõhna ja laadakära. See päev on aastatepikkune ja ulatub tagajalgu pidi kaugesse minevikku välja. Millal ta jälle tuleb? Sellisena nagu siin enam mitte kunagi.

SIMUNA

2. Ilmselt on pea kõik arvutikasutajad puutunud kokku taoliste testidega, mille eesmärk on eristada veebilehtedel inimesi robotitest. Neid teste tuntakse lühendi all CAPTCHA ja laiemalt võeti need kasutusele peale sajandivahetust. See lühend tuleb inglisekeelsetest sõnadest *Completely Automated Public Computers and Humans Apart*, kus punktiirile sobivad sõnad viitavad ühe kõigest 41-aastaseks elanud isiku järgi nime saanud testile. **Kes oli see isik?**

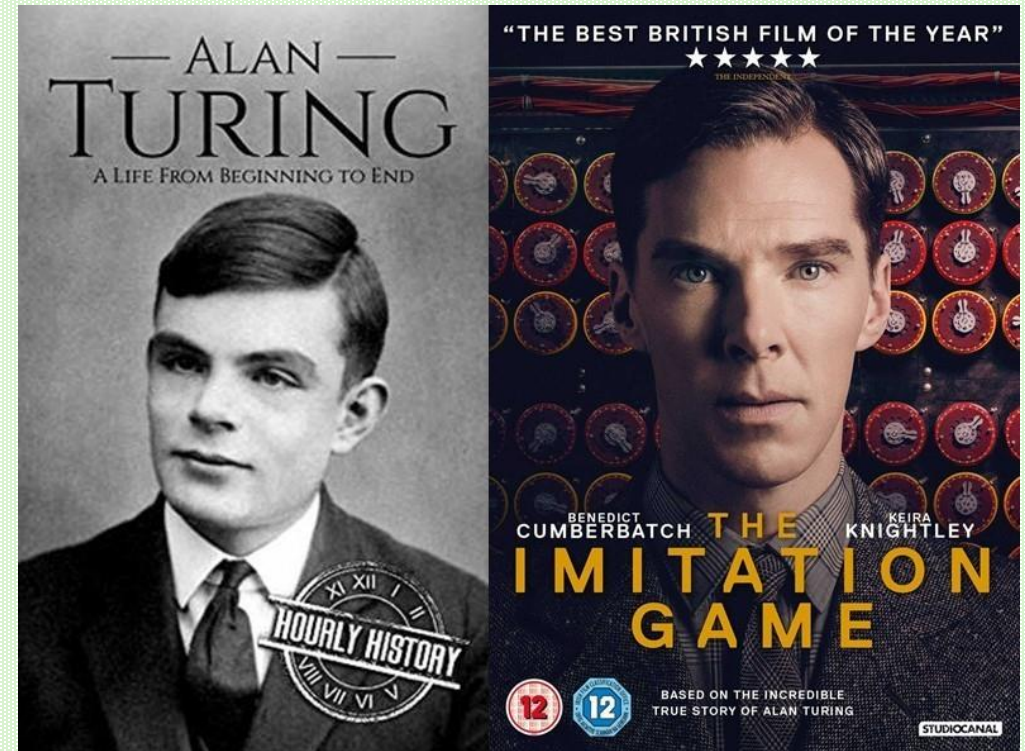
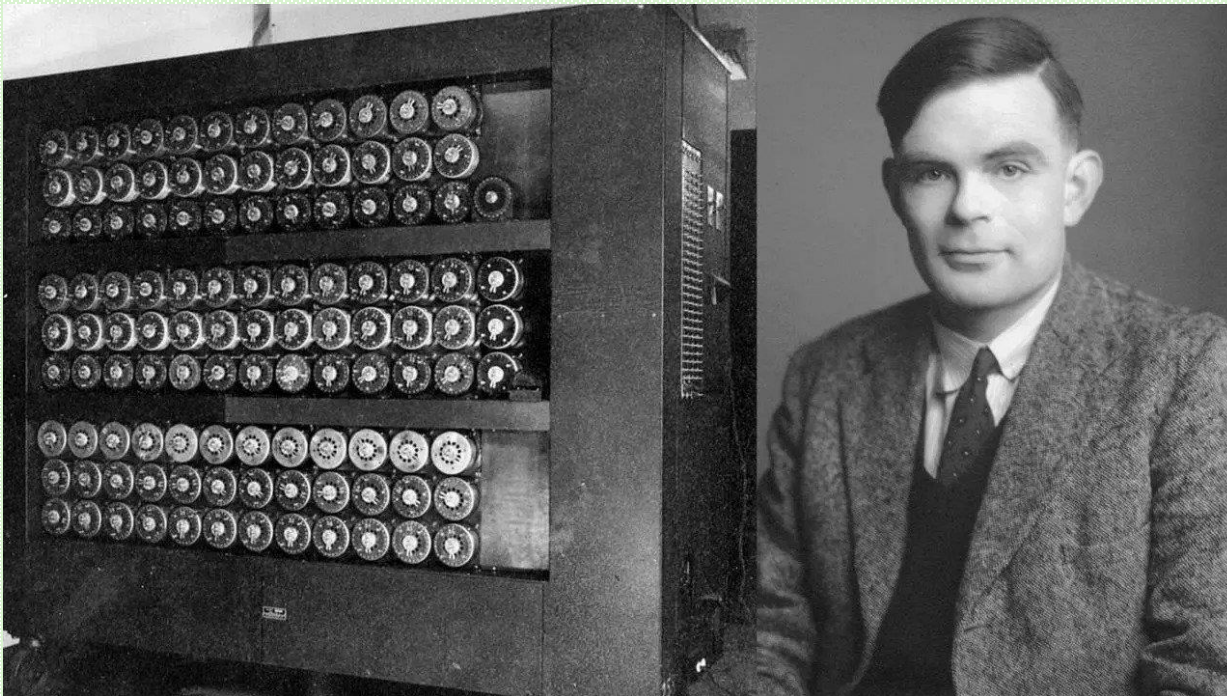

Alan TURING

viide Turingi testile

CAPTCHA

Completely Automated Public Turing Test to Tell Computers and Humans Apart

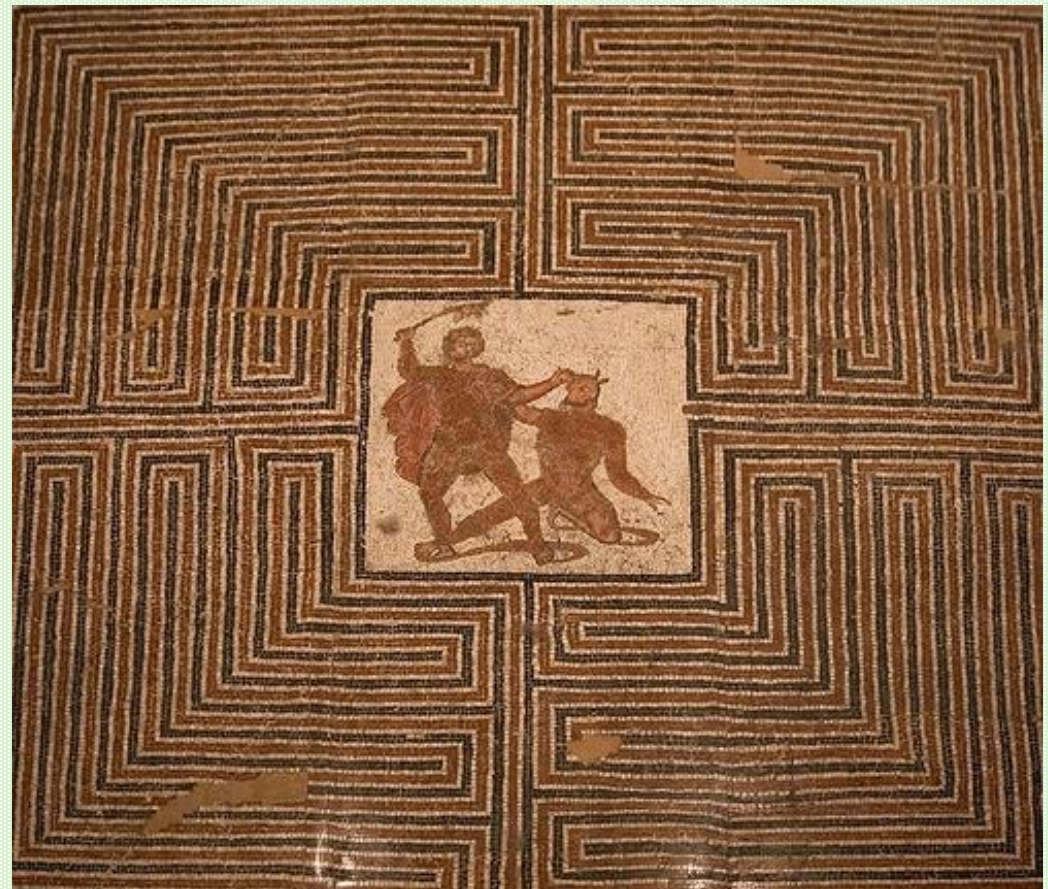

3. Taoliste kaheteraliste kirveste kohta nii Väike-Aasias, Lüüdias kui Kaarias kasutatud nimetuse järgi sai oma nime ka üks kummaline rajatis, mille nimi vanakreeka keeles tähendabki „kaheteraliste kirveste kohta“ ja mis tänaseks on saanud üldmõisteks. Sellise nime sai algne rajatis seetõttu, et toda kirvest kasutas peamise võitlusrelvana seal tegutsenud koletis. **Mis on see rajatis, mis on oma nime saanud selliste kaheteraliste kirveste järgi?**

LABÜRINT

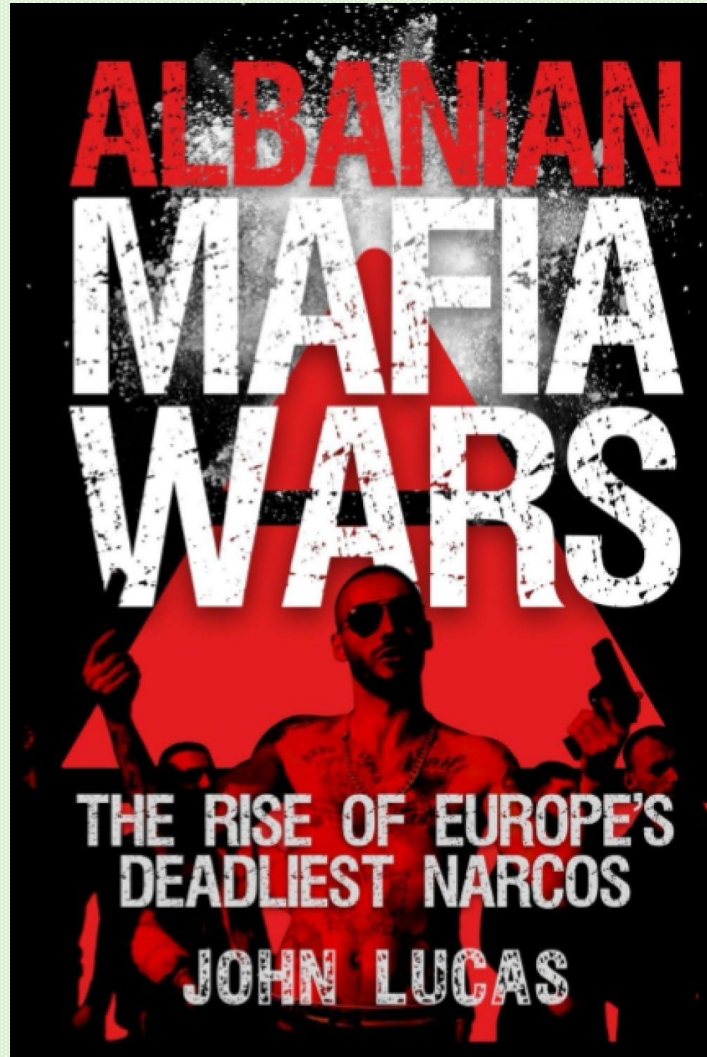
kaheteraline kirves oli *labrys* ja selga võitles oma labürindis
Minotaurus

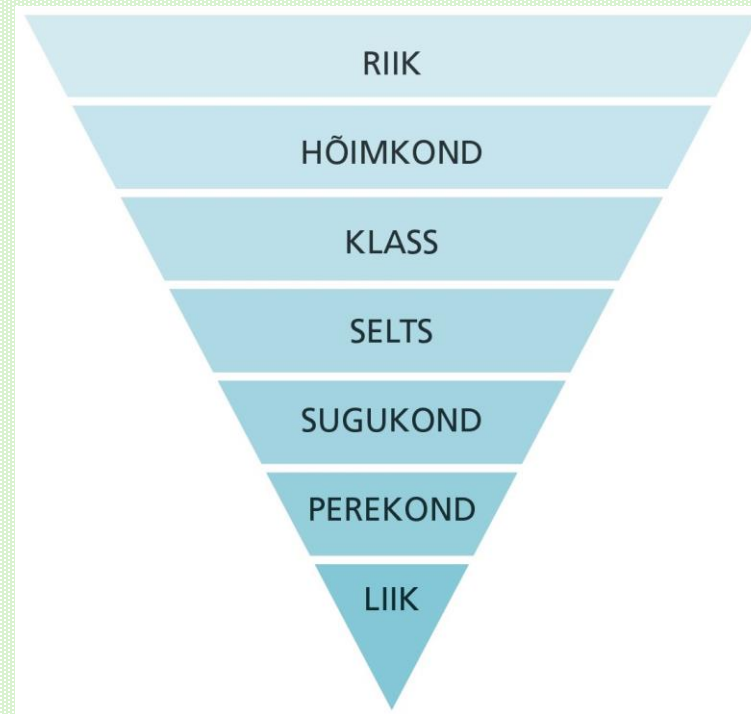
4. Mõned allikad on küsitavat riiki nimetanud Euroopa esimeseks narkoriigiks, kus rohkem kui 15 perekonda kontrollivad üle kogu riigi organiseeritud kuritegevust. Riigist pärit ja riigi nimega tuntav maffia ei tegele kokaiiniturgude kontrollimisega mitte ainult Euroopas (näiteks olla Londoni turg juba ammu nende käpa all), vaid on oma kombitsad ajanud ka Lähis-Idasse, Aiasse ning Põhja- kui Lõuna-Ameerikasse. Sealseid narkobosse tuntakse ametinimetusega *krye*, nende asetäitjaid aga terminiga *kryetar*, maffiaprekonna otsustajate kogu on tuntud kui *bajrak*. **Millise riigi maffiaga on tegemist?**

ALBAANIA

5. Loomariigis on nüüdisajal elavaid olendeid 23 hõimkonda ja umbes 78 klassi. Neist ühes klassis on liikide kogusumma suurem kui loomariigi ülejäänud 77-s klassis kokku. Liike on seal rohkem kui 1,5 miljonit, mõnede arvamuste kohaselt isegi kuni 10 miljonit, Eestis elab neid teadaolevalt pisut vähem kui 15 000. **Mis klass see selline on?**

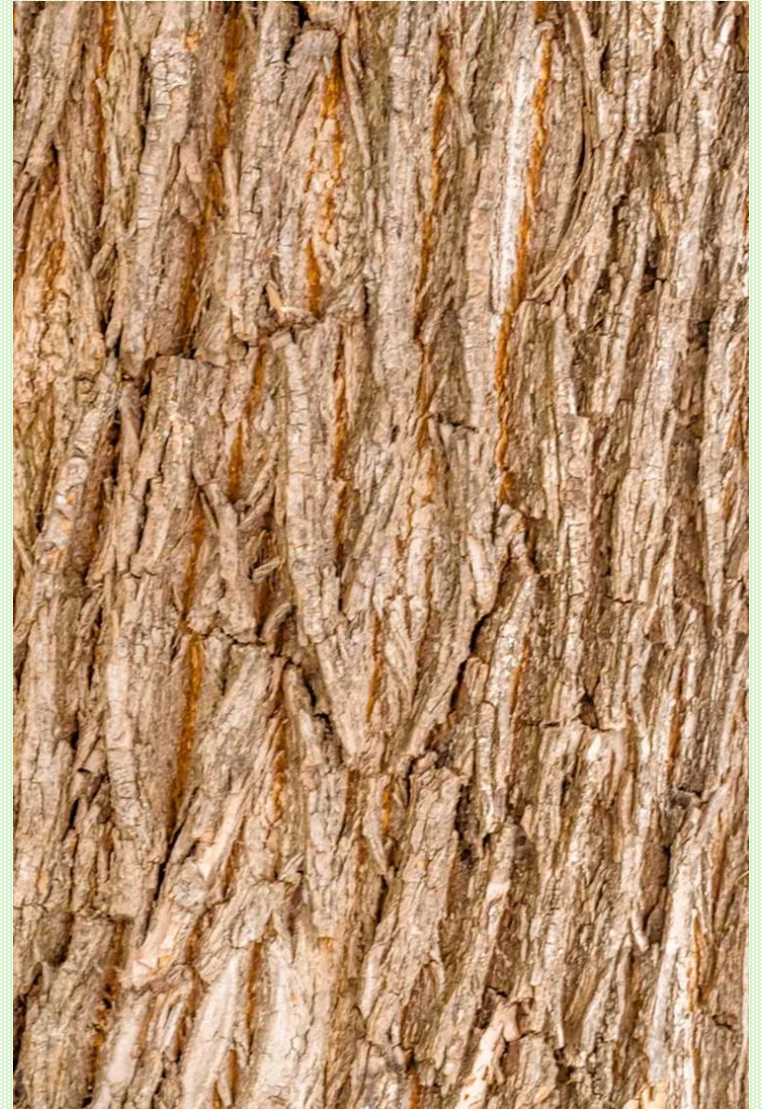
PUTUKAD

II PLOKK

VASTUSED

6. Murdekeeles on koseks nimetatud paksu pärnakoore tükki. See andis nime ka esemele, mille kere õmmeldi kokku pärnakoore (teinekord ka kuusekoore) lahmakatest. Kuna need olid väga kerged, olid need omalaadsete seas kõige eelistatumad, mitte ainult Eestis, vaid ka Baltimaades ja mujal Ida-Euroopas. Kose...id oli Mandri-Eestis kasutusel kuni 19. sajandi keskpaigani. **Milline sõna sobib punktiirile ehk milliseid hooajalise tarvitusega esemeid tehti koskedest?**

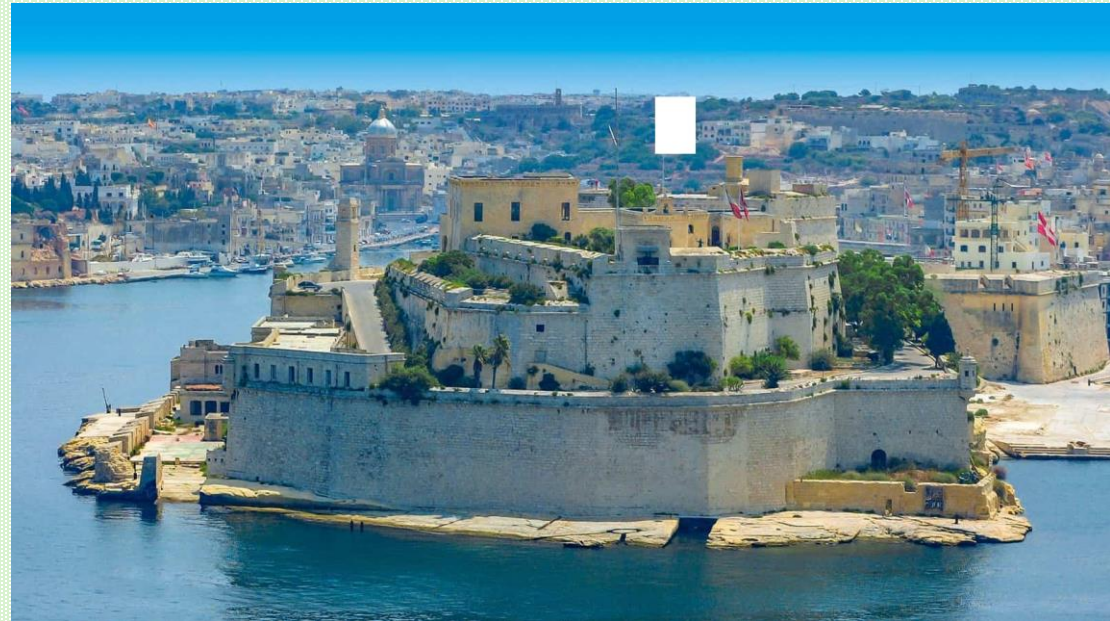

SAAN (REGI)

vastus „vanker“ annab 1 punkti

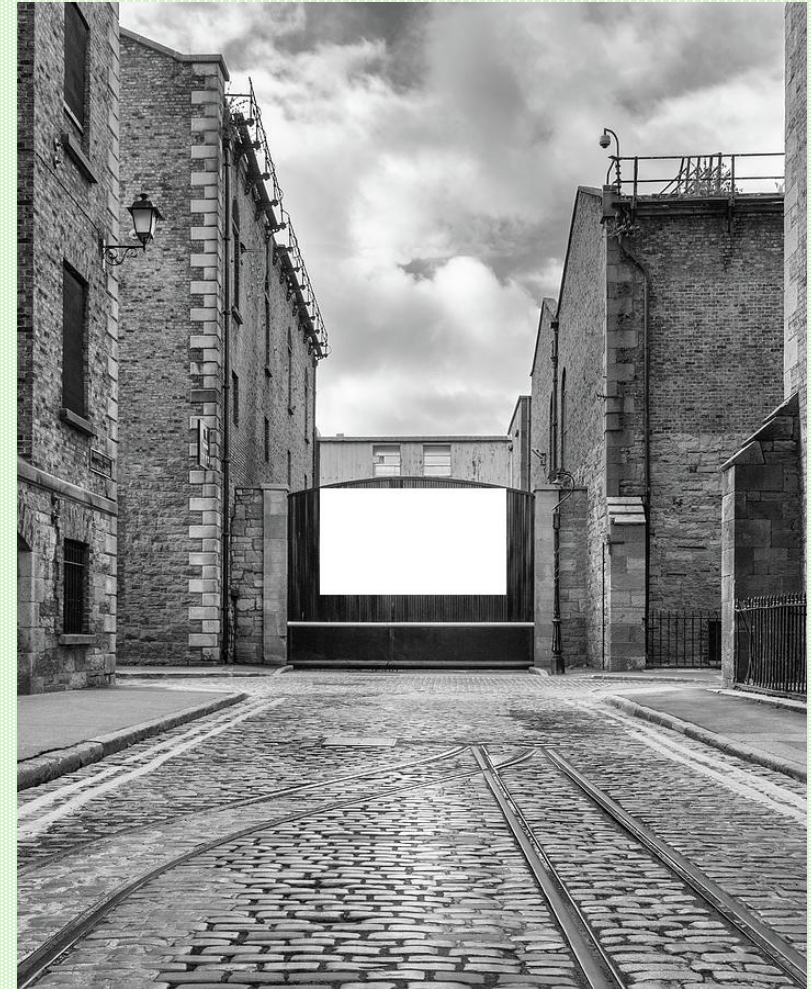
7. Pildil olevat Birgu linnas asuvat St Angelo kindlust, mille üht osa saab külastada muuseumina, kasutab suveräänse alana organisatsioon, mil ajalugu ligi 1000 aastat ja mille peakorter asus kunagi just selles kindluses. Territooriumi sel organisatsioonil ei ole, kuid muus osas toimib nagu iseseisev riik – väljastab passe ja postmarke, sõlmib rahvusvahelisi lepinguid ning avab teistes riikides saatkondi (sh 2023. aastal Eestis, kus saadikuks on Manfred L. Ritter Mautner von Markhof).
Milline organisatsioon?

MALTA ORDU / JOHANNIITIDE (PÜHA JOHANNESE) ORDU

8. Millist Kesk- ja Lõuna-Ameerikas elutsevat lindude sugukonda on varem teinekord nimetatud ka piprasööjateks või piprasööjalasteks? Seda kindlasti eesti keeles, aga nt ka soome keeles (*pippurinsyöjät*). Sugukonna ladinakeelne nimi on *Ramphastidae* ning peamiselt toituvad selle enam kui 40 liiki siiski peamiselt putukatest, ämblikest, marjadest ja teistest teradest. Lind on teinud maskotitööd ka ettevõttele, mille kuulsaid tehasehooneid näete juuresoleval pildil.

TUUKAN

pildil Guinnessi õllevabrikud Dublinis

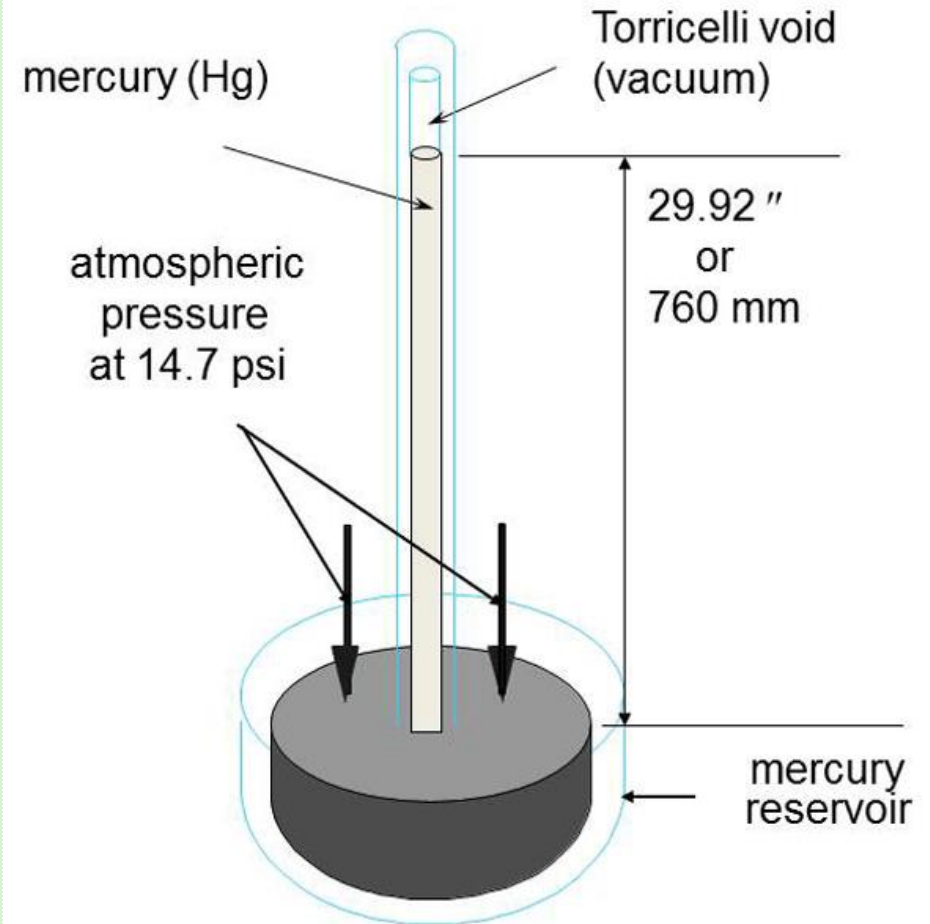

9. See huvitava vuntsimoega mees, kelle nägu on ilmselt füüsikaõpikutest tuttav, elas aastatel 1608-1647. Oma lühikeseks jäänud elu jooksul jõudis ta tegutseda intensiivselt mitmes teadusvaldkonnas. Tema nime kannavad muuhulgas mõõtühik; valem liikuva keha kiiruse määramiseks; vedeliku dünaamika seadus (teoreem); punkt geomeetrias; geomeetriline kujund "..... trompet" ning eksperiment, mis näitas visuaalselt vaakumi olemasolu ja mille käigus mõõdeti atmosfäärirõhku, mis oli samaväärne 760 mm elavhõbedasamba tekitatud õhurõhuga.

Kes oli see mitmekülgne teadlane?

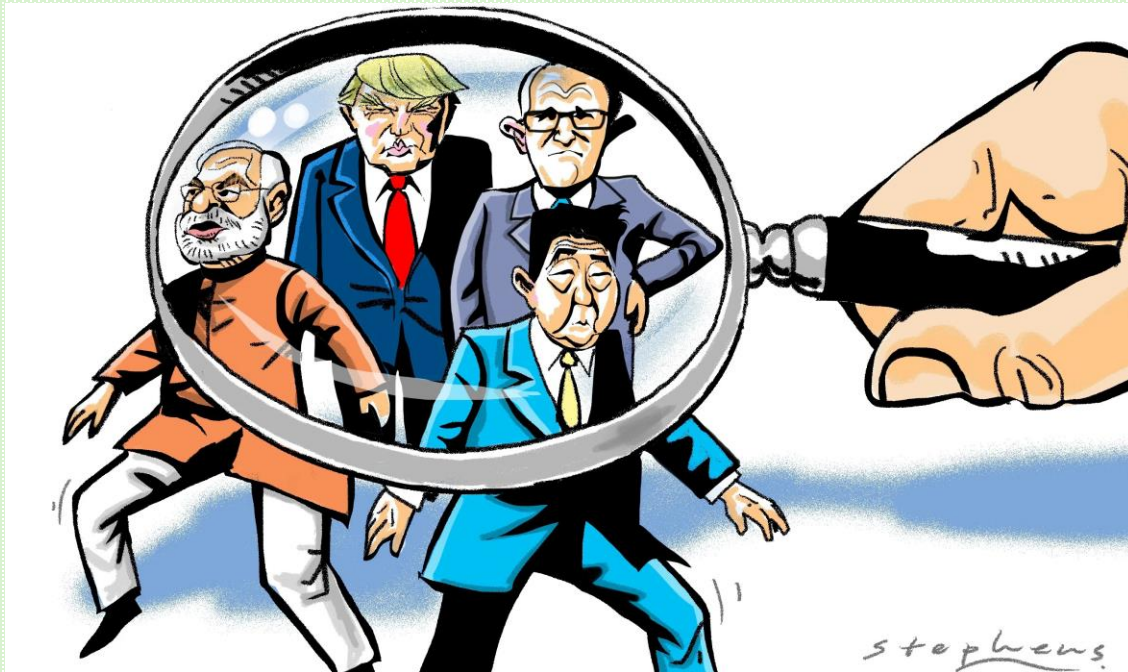
EVANGELISTA TORRICELLI

10. QUAD on välispoliitikas tuntud kui nelja riigi dialoogide seeria omavahelise koostöö arendamiseks. Nende riikide tippjuhtide kohtumisi on kujutatud ka juuresolevatel karikatuuridel.

Kui üks riikidest on mõistagi USA, siis millised on ülejäänud kolm?

KOLME PUNKTI KÜSIMUS!

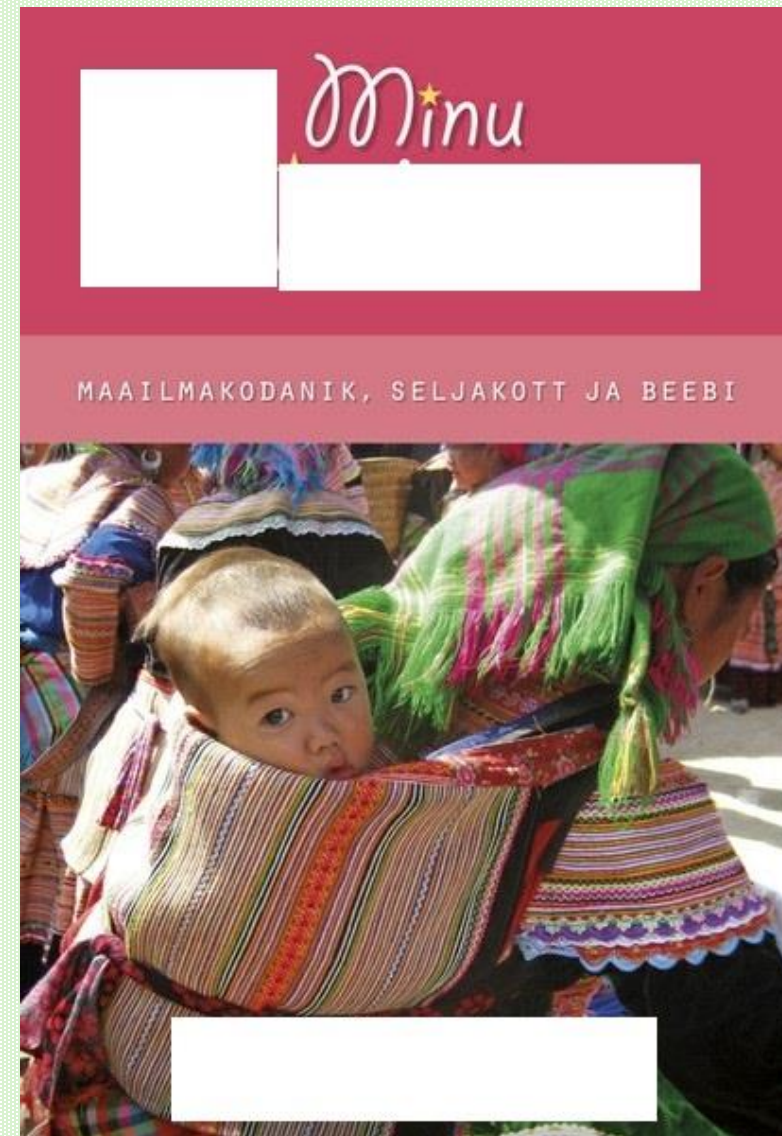
AUSTRALIA; JAPAN; INDIA

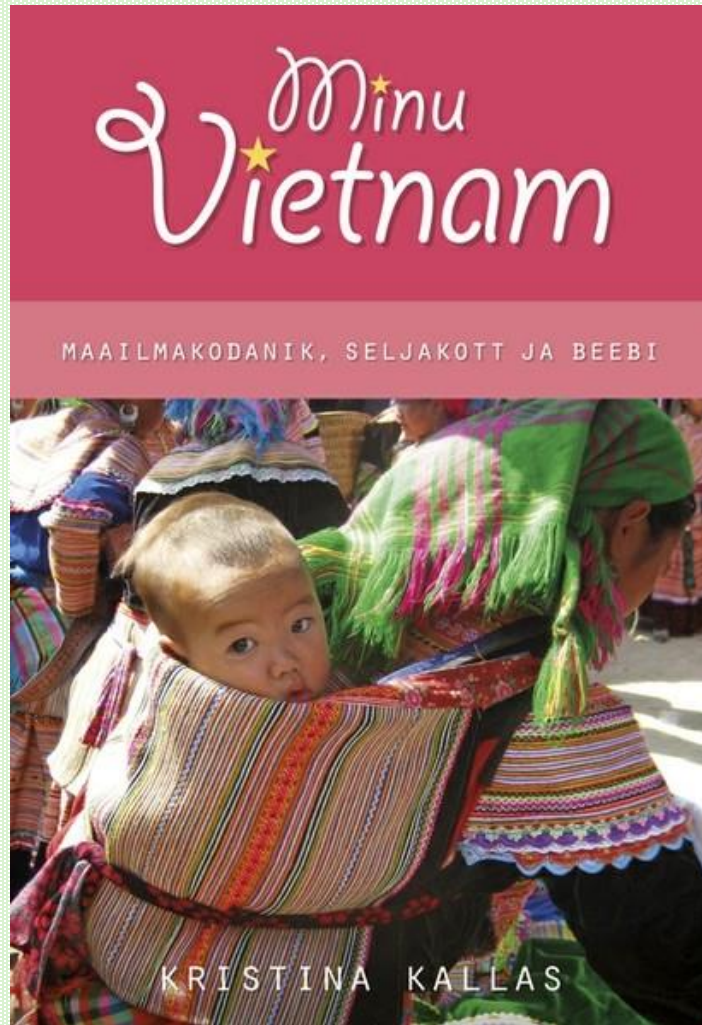
III PLOKK

VASTUSED

11. Kirjastuse Petrone Print välja antavas „Minu“ reisiraamatute sarjas on enam kui kümme aastat tagasi käe valgeks saanud ka üks tänane Eesti Vabariigi minister. Alapealkirja „Maailmakodanik, seljakott ja beebi“ kandvas raamatus kirjutab ta abikaasa ja väikese lapsega elamisest riigis, kus ta vastupidiselt ootusele ei kohanud üleliia kommunismi ega politseid, küll aga väledaid ja äritsemishimlusi inimesi. **Kelle raamat ja millisest riigist see räägib (1 + 1 punkt)?**

Kristina KALLAS; VIETNAM

12. Maailma suuruselt kümnes saar, Ellesmere'i saar, kuulub saarestikku, kus on kokku üle 2000 saare, neist veel mitmed maailma saja suurima seas. Kogu saarestik on nime saanud isiku järgi, kelle auks on nimetatud muu hulgas veel mäeahelik Kanada Kaljumäestikus (kõrgeim tipp 3268 meetri kõrgune Mt Unwin) ja kellele pühendati ka nähtav 20-dollarine rahatäht Kanada 1935. aasta pangatähtede seerias. Kes?

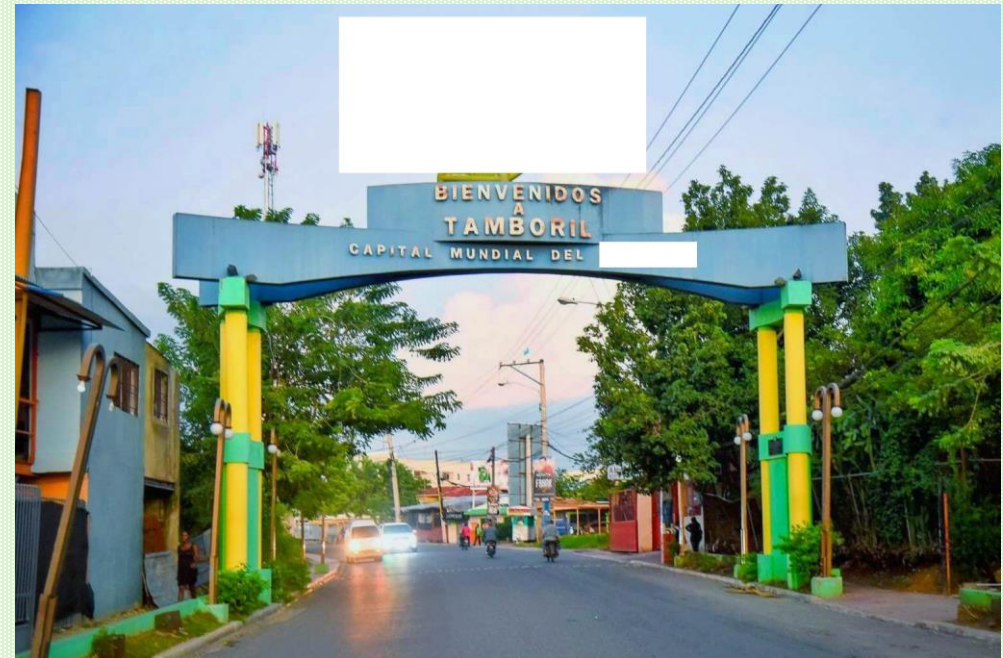

ELIZABETH II

(Elizabeth ilma numbrita annab ka 2 punkti, mingi muu numbriga Elizabeth 1 punkti)
paigad nimetati ümber 1953. aasta kroonimise puhul

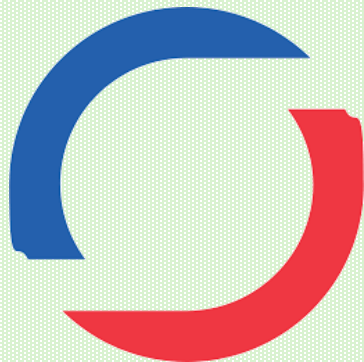
13. Tamboril on mõnekümne tuhande elanikuga linn Dominikaani Vabariigi põhjaosas, mida võib nimetada maailma ...pealinnaks. Punktiirile sobib üks toode, mille maailmatoodangust annab sealne piirkond mõnedel andmetel üle kolmandiku (Dominikaani Vabariik on maailma suurim selle toote tootja). **Mis on see konkreetne toode**, mille põhikomponent on põllumajanduslik ja mille brändide hulka kuuluvad näiteks Arturo Fuente, Romeo y Julieta, La Flor Dominicana või Ashton?

SIGARID

14. Kui hetkel Tallinna börsilt aktsiaid osta, tuleb kõige rohkem raha välja käia just küsitava aktsia eest. Ettevõtte ühe aktsia hinnaks on viimastel andmetel umbes 45 eurot ja sellega edestab ta kõiki teisi Tallinna börsil kaubeldavate nimekirjade aktsiaid enam kui kahekordselt. **Millist nime kannab see 1997. aastal asutatud varahaldusfirma**, millel on ettevõtte enda viimastel andmetel koguni 48 tütaretevõtet ja mis käesoleval sisenes esmakordselt ka põllumajandusärisse, ostes enamusosaluse Halinga piimafarmides?

INFORTAR

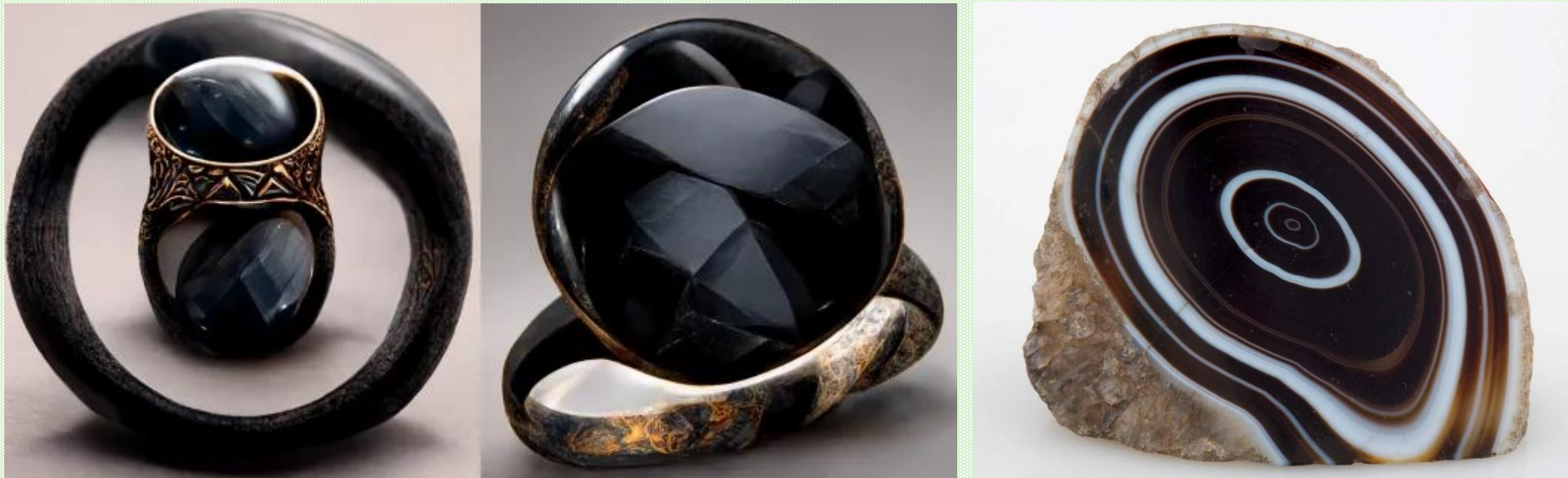
erinevad tütarettevõtted (sh Tallink) punkte ei anna

Tallink Grupp	Tallink Express Hotel	Vaba Maa
Eesti Gaas	Infortari kontorihoone	Printon
Gaasivõrk	Tallinki kontorihoone "Jäämaja"	Tallinna Raamatutrükikoda
Läti gaasivõrk Gaso	Tallinki kontorihoone "Tulemaja"	EG Ehitus
Optimus	Rimi Logistikakeskus	INF Ehitus
Vinni rohegaasijaam	Tähesaju 9 ärihoone	INF Infra
Ilmatsalu rohegaasijaam	Tähesaju 11 ärihoone	Tallink Takso
Oisu rohegaasijaam	Tallink Tennisekeskus	Halinga
Tallink City Hotel	Tallinki logistikakeskus	Eesti Maavarade Grupp
Tallink Spa&Conference Hotel	Hiiu Terviselinnak	H.T. Valuuta
Tallink Riga Hotel	Vana Posti 7	

15. Piltidel on kontrastsete vöötidega vääriskivi, kaltsedoni erim. Selle vääriskivi kunstlikku tootmist tundsid juba Antiik-Kreeka ja Vana-Rooma elanikud ning ta on oma nime saanud nii kreeka kui ka ladina keeles samamoodi kõlavast sõnast, mis tähendab „sõrmeküünt“ või „küünist“. Esoteerikas tutvustatakse seda kui jõudu andvat, tarkade otsuste ja tõe kivi, millel on rahustav ja energiad tervendav toime ning mis on üks populaarsemaid kristalle terves maailmas. **Milline vääriskivi?**

OONÜKS

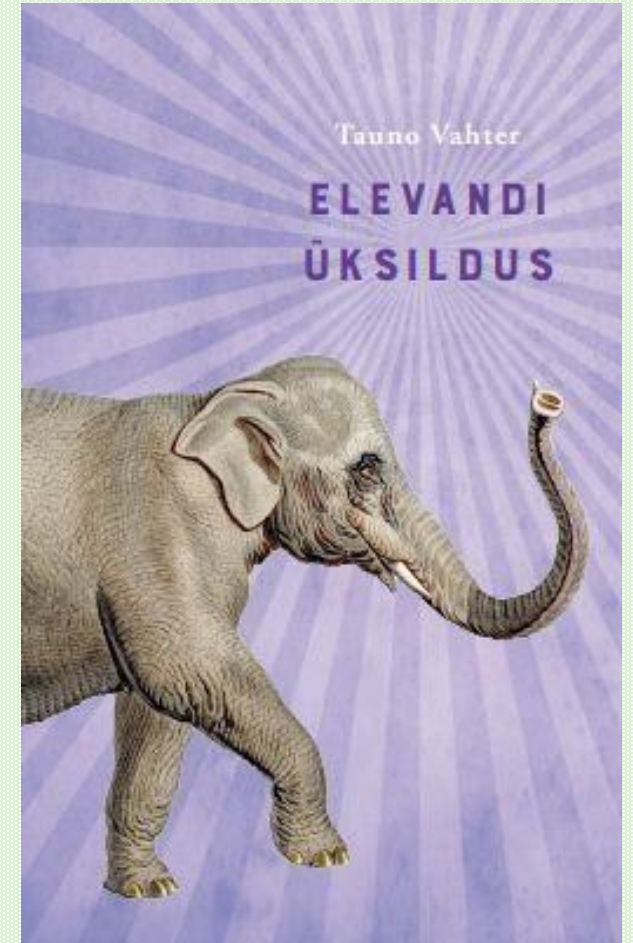

OONÜKS

Muudab negatiivse positiivseks,
annab jõudu, elujõudu, püsivust,
leevendab hirme ja muresid.

IV PLOKK
VASTUSED

16. Tauno Vahter annab oma hiljutises menuraamatus „Elevandi üksildus“ ülevaate ka ajaloo kuulsamatest elevanditest. Pärast Rooma langust olnud tuntuimaks selliseks isend nimega Abul-Abbas, kelle Bagdadi kaliif Harun an-Rashid saatis kingituseks ühele Euroopa valitsejale. Koos Vahemere ja Alpide ületamisega võttis elevandi teekond sihtkohta aega üheksa kuud. Valitseja, keda ühendas kaliifiga vaen Bütsantsi vastu, võtnud elevandi meeleldi vastu ja kaasas teda nii sõjakäikudele kui rahulikumatele reisidele. **Millise kuulsa Euroopa valitseja õukonnas tegutses elevand nimega Abul-Abbas, olles seeläbi ka kunstis korduvalt kajastust leidnud?**

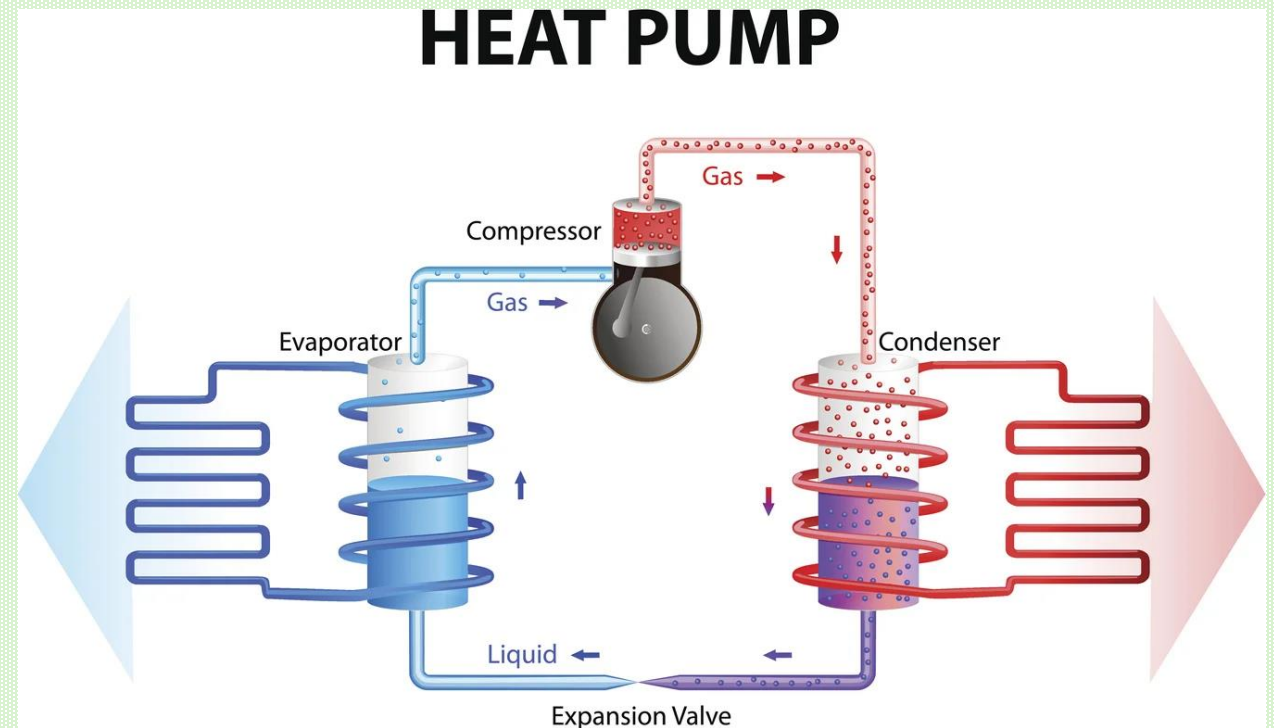
KARL SUUR (CHARLEMAGNE)

17. Esimese sellise seadme skeemi koostas Lord Kelvin 1852. aastal, esimene patent selle tootmiseks väljastati Šveitsis 60 aastat hiljem. Esimest korda katsetati seda 1930. aastal Inglismaal, tavakasutusse ilmusid nad 1950-ndatel aastatel USA's. Massiline tootmine läks lahti järgmisel kümnendil ning näiteks 1985. aastaks oli neid ainuüksi Jaapanis kasutusel 8 miljonit. Nende üheks suuremaks tootjaks maailmas on Hiina ettevõtte Midea, keda Jan Uuspõld on reklaaminud pildil oleval moel. **Milline seade?**

(ÕHK)SOOJUSPUMP

18. *Hamearis lucina* on ka Eestis (peamiselt üksnes Lääne-Eestis) elutsev liblikas, kelle eestikeelse liiginime teiseks osaks on mõistagi „liblikas“. Esimeseks osaks on aga omastavas käändes üks meil üsna levinud lill, millel tema röövikud tavatsevad toituda. **Mis on see rohkeste paralleelnimetustega lill**, mille nimelise tänava leiab nii Tallinnast, Pärnust, Kuressaarest, Keilast, Raplast ja veel kümnetest väiksematest asulatest?

NURMENUKK

liblikas kannab nime „nurmenukuliblikas“

kuna liblikal ja tänavatel on konkreetne nimi, siis lille paralleelnimetuste eest 1 punkt

19. Jaapani kuulsaimaks kindluseks on Himeji kindlus, mille ehitamist alustati juba 14. sajandil ja mille enam kui 80 ruumist koosnev ülesehitus on parimaks säilinud näiteks feodaalajastu Jaapani kaitsesüsteemist. Parempoolsel pildil on üks selle kindluse tähelepanuväärsemaid alasid, mis oli mõeldud üheks kindlaks rituaalseks tegevuseks. **Milliseks?** Kuna seda tegevust väga tihti siiski ette ei tulnud, kasutati ala enamjaolt kindluse veetagavarade hoidmiseks.

ENESETAPPUDE SOORITAMISEKS

sobivad ka harakirile või seppukule viitavad vastused

20. Kõigi haldusreformide järel on mõnevõrra muutunud ka Eesti kohanime statistika. **Millised kolm asulanime on nüüd kõige sagedasemad?**

Sageduselt enim esinevat nime kannab 12 küla. Suurim neist on 800 elanikuga küla Saue külje all, kus asuvad vabaõhukeskus ja karavanipark, teistes samanimelistes külades on alla 100 elaniku.

Teisel kohal asuvat nime kannab kümme küla. Neist tuntuim jääb Tallinn-Tartu maantee äärde, elanike arvult suurim (56) asub aga Otepää vallas ning sealt võib leida Sangaste linnamäe.

Kolmandal kohal asuval nimel on üheksa kandjat, millest suurim seob isikuid nagu Kalju Leppik, Värner Lootsman, Urmas Paet, Hanno Pevkur, Vilja Savisaar, Tiit Terik ja, hetkel, Karmo Kuri.

KOLME PUNKTI KÜSIMUS!

VANAMÕISA; MÄEKÜLA; NÕMME

VAHEAEG